

FOTO JØRGEN KOOPMANSCHAP

Kinderen doordringen van het plezier van lezen

AFSCHEID – In 1995 trad hij aan als adjunct-directeur en projectcoördinator, en was hij een van de pioniers die Stichting Lezen op de kaart moest zetten. Op 1 juli jl. nam hij afscheid. Christiaan van Willenswaard kijkt terug op een geslaagde missie.

DOOR EVA GERRITS

Hoe Stichting Lezen ontstond

‘In 1987 organiseerde de Boekverkopersbond een congres over leesbevordering. Toen werd de oude, particuliere Stichting Lezen opgezet door boekverkopers, uitgevers en bibliotheken. Zij zagen dat het bevorderen van lezen door de toenmalige tijdgeest al onder druk stond. Het belangrijkste wat die stichting heeft gedaan, was de rijksoverheid ervan

overtuigen dat er geïnvesteerd moest worden in leesbevordering. In 1994 ontstond de nieuwe Stichting Lezen, die kon functioneren op basis van een rijksbudget. Dat was het grote verschil, de oude stichting had nauwelijks geld. Ze kon net zichzelf exploiteren, laat staan projecten uitwerken.’

De eerste jaren

‘In 1995 vroeg de toenmalige directeur, Marieke Sanders, of ik mijn veilige bestaan als beleidsmedewerker bij de provincie op wilde geven en wilde meegaan in het avontuur van Stichting Lezen. Lezen en voorlezen hebben altijd mijn belangstelling gehad, ik had ook mijn eigen voorleesclubje in het buurthuis. Voor mij was Stichting Lezen een fantastische kans: meehelpen voorwaarden creëren voor een structuur waarbinnen voorlezen goed kan gedijen. Ons motto was: wij moeten niet

uitvoeren, maar specialisten in het veld activeren om in beweging en tot vernieuwing te komen. We moesten leesbevordering op de maatschappelijke agenda zien te krijgen en dat is goed gelukt. Wat begon als experimenteel leesbevorderingsbeleid is nu onderdeel van de basisinfrastructuur. Er is nog steeds veel te doen maar de basis is heel stevig.’

Het succes van Stichting Lezen

‘Neem Boekenpret, een van de eerste beeldbepalende projecten uit 1991, dat zich richtte op de peuterspeelzaal, tegenwoordig de kinderopvang. Het was uniek: voor het eerst werd er voor die jonge doelgroep systematisch gewerkt aan primaire leesbevordering, door een plezierige leesbeleving te creëren. Met gesprekjes over boeken, voorlezen op vaste momenten in de week, verwerkingsmateriaal zoals kleurplaten, met aaiboekjes, rammelboekjes – allemaal manieren om te zorgen dat wat er uit die boeken kwam, in het gebeuren van alledag een rol ging spelen, in de kinderopvang en bij kinderen zelf. Boekenpret bestaat nog steeds, wat aangeeft hoezeer het aansluit bij de dagelijkse praktijk van bibliothecarissen, peuterleidsters, gemeenten. De kracht van die beeldbepalende projecten was dat er ook op andere terreinen aandacht kwam voor leesbevordering. Boekenpret heeft naar mijn idee model gestaan voor huidige vroegschoolse educatieprojecten, waar veel meer geld in omgaat dan in die oorspronkelijke leesprojecten. Die initiërende rol, waardoor neveneffecten ontstaan die worden overgenomen door anderen, hebben we nog steeds. Aandacht voor leesbevordering heeft een vlucht genomen en wordt nu breed gedragen. Dat heeft niet alleen te maken met geld. Vergeleken met bijvoorbeeld het onderwijsbudget is het cultuurbudget echt *peanuts*. Maar doordat leesbevordering op de juiste manier op de agenda is gezet, kreeg het een vertaling.’

Leesbevordering en laaggeletterdheid

‘Die vertaling zorgt er enerzijds voor dat er andere budgetten bijkomen, vanuit het onderwijs. Anderzijds wordt leesbevordering daardoor op een andere manier ingevuld, wat een probleem oplevert: het wordt technischer, meetbaarder; peuter-tjes en kleutertjes moeten onderzocht worden op hun taalvaardigheid. Ik vind dat je vroeg moet beginnen, maar het meten en consequenties daaraan verbinden, is een volgende. Het raakt ook aan de alfabetiseringsproblematiek, aan laaggeletterdheid, waarbij sociaal-economische factoren een grotere rol spelen dan intelligentie. Het gaat daarbij vaak om kinderen uit gezinnen waar geen enkele aandacht is voor het geschreven woord. Het is heel lastig om die cultuur daar wel in te brengen, maar dat is wat Stichting Lezen – in samenwerking met andere organisaties – probeert te bewerkstelligen.’

Gericht op de middengroep

‘Kinderen die via het onderwijsachterstandsbeleid goed worden benaderd, vinden vaak de aansluiting wel naar de gewone groep. Boven deze middengroep zitten de zeer getalenteerde kinderen, die later vaak in de literaire hoek terecht komen. Ik vind dat leesbevordering zich vooral moet richten op de grote middengroep, daar uithalen wat erin zit. Neem bijvoorbeeld de Voorleeskampioen, dat is echt ons paradepaardje. Zo’n kampioen krijgt even een bijzondere positie, er is aandacht voor voorlezen in de klas, scholen nemen het tegen elkaar op, er komen lijstjes uit voort van meest gelezen boeken, winnaars mogen luisterboeken inspreken – je kunt het je nauwelijks opbouwender voorstellen. Het gaat erom kinderen te doordringen van het belang én het leuke van lezen. Zo ontwikkel je leesbevordering in bredere zin. Het huidige project “Kunst van Lezen” is daar ook zo sterk in.’

De toekomst van Stichting Lezen

‘In het basis- en voortgezet onderwijs is leesbevordering onderdeel van het taalbeleid, wat weer onderdeel is van het totaalbeleid waar scholen op afgerekend worden. In het onderwijs is nog een wereld te winnen! De cijfers wijzen uit dat het misgaat in de primaire taak van het leesonderwijs, het technisch leren lezen. De leesvaardigheid neemt af. Volgens onze analyse komt dat doordat de nadruk te veel ligt op de technische kant en te weinig op het plezier. Wij hebben een enorme expertise op het gebied van leesbevordering en aan de vertaalslag naar grote onderwijsorganisaties en onderwijsbeleid wordt gewerkt. Daarvoor zijn projecten nodig om mensen op beleidsmatig niveau iets te kunnen laten bewerkstelligen; daarmee stoten we door naar waar besluiten worden genomen over de verankering van leesbevordering in maatschappelijke velden. Waar we naar streven is dat er op pabo’s, bij beleidsmensen op ministeries die bepalen hoe de taalstructuur tot stand komt, meer ruimte komt voor leesbevordering. Die beweging is er al wel, maar moet versterkt worden. Dat doen we al, met het organiseren van congressen en trainingen, en door onze kennis en expertise zo goed mogelijk onder de aandacht te brengen van de landelijke politiek, landelijke onderwijs- en onderzoeksorganisaties, letterenorganisaties en het bibliotheekwerk. Ondanks de bezuinigingen op cultuur wordt de functie van Stichting Lezen overeind gehouden. Het is zo’n klein stichtinkje binnen grote krachtenvelden, de inhoudelijke verwachtingen waren groot en het was moeilijk om dat om te zetten in beleidsmatige invloed. Dat hebben we heel redelijk gedaan, daarom zijn we er nog. Als ik terugkijk naar de experimentele basis waarop Stichting Lezen is begonnen en zie dat we nu zo structureel onderdeel van het beleid zijn geworden, ben ik heel trots.’ ●●●